

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

ГОПАНЧУК Наталія Валентинівна

Проблематика обліку та оподаткування електронного бізнесу /
Problems of Accounting and Taxation in Electronic Business

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ОБАзм-21
Н. В. Гопанчук

Науковий керівник:
к. е. н., доцент Ярощук О. В.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:
«___» _____ 2024 р.

Завідувач кафедри
_____ Бруханський Р. Ф.

ТЕРНОПІЛЬ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ	6
1.1. Поняття електронного бізнесу та його основні форми	6
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування електронного бізнесу	18
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	23
2.1. Проблеми бухгалтерського обліку в електронному бізнесі	23
2.2. Проблеми оподаткування електронного бізнесу	30
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	40
3.1. Міжнародний досвід регулювання обліку та оподаткування електронного бізнесу	40
3.2. Пропозиції щодо вдосконалення обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні	44
Висновки до розділу 3	49
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність вибраної теми. Швидкий розвиток електронного бізнесу, який суттєво змінює традиційні форми ведення господарської діяльності, створює нові можливості для підприємців та водночас породжуючи значні виклики у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування. Завдяки використанню цифрових технологій, підприємства мають змогу здійснювати комерційну діяльність на глобальному рівні, швидко реагувати на зміни ринкових умов і скорочувати витрати. Водночас, розвиток електронної комерції створює нові виклики для систем бухгалтерського обліку та оподаткування. Традиційні підходи до регулювання фінансових операцій не враховують специфіку електронних транзакцій, що призводить до правової невизначеності та ускладнень для підприємств.

Недосконалість чинної нормативно-правової бази, відсутність чітких правил обліку криптовалют, операцій через цифрові платформи та оподаткування електронних послуг ставлять перед підприємствами нові ризики і обмежують їхню конкурентоспроможність. Враховуючи швидку цифровізацію світової економіки, вирішення цих питань є нагальною необхідністю для України, яка прагне інтегруватися у світові ринки та розвивати власну цифрову економіку. Таким чином, дослідження проблем обліку та оподаткування електронного бізнесу є вкрай актуальним для створення ефективного регулювання цієї галузі та підтримки інноваційного розвитку підприємств.

Метою дослідження є аналіз проблем обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні, виявлення основних викликів, з якими стикаються підприємства у цій сфері, та розробка пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання.

Завдання дослідження:

- вивчити теоретичні основи обліку та оподаткування електронного бізнесу;
- провести порівняльний аналіз електронного бізнесу та традиційних форм підприємництва;

- дослідити нормативно-правову базу, що регулює електронний бізнес в Україні, і виявити її недоліки;
- оцінити проблеми обліку нематеріальних активів, операцій через цифрові платформи та криптовалют у контексті електронного бізнесу;
- проаналізувати міжнародний досвід регулювання електронного бізнесу та можливості його адаптації для України;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні;

Об'єктом дослідження є процеси обліку та оподаткування підприємств, що здійснюють діяльність у сфері електронної комерції.

Предметом дослідження є специфіка обліку цифрових активів, операцій через цифрові платформи та оподаткування електронного бізнесу в умовах глобалізації.

Для досягнення мети роботи було використано такі **методи дослідження**: порівняльний аналіз — для вивчення відмінностей між електронним бізнесом і традиційними формами підприємництва; метод аналізу нормативних актів — для оцінки чинної нормативно-правової бази; системний підхід — для розробки рекомендацій щодо вдосконалення облікових та податкових процесів.

Новизна отриманих результатів полягає в розробці системних пропозицій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні з урахуванням міжнародного досвіду і специфіки національної економіки. У дослідженні вперше було детально проаналізовано проблеми обліку криптовалют, нематеріальних активів та операцій через цифрові платформи в контексті електронної комерції. Крім того, новизна полягає у пропозиціях щодо адаптації системи оподаткування електронних послуг на основі європейських підходів, зокрема запровадження механізмів, аналогічних системі Mini One Stop Shop (MOSS), та можливості впровадження податку на цифрові послуги (DST) для великих міжнародних корпорацій. Це сприятиме підвищенню прозорості та ефективності бухгалтерського обліку, а також

забезпечить кращу інтеграцію українських підприємств у глобальну цифрову економіку.

Практична значимість дослідження полягає у розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавства та облікових стандартів для електронного бізнесу, що сприятиме покращенню регулювання цієї сфери в Україні та підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародних ринках.

Апробація результатів виконання випускної кваліфікаційної роботи. Основні положення випускної кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на VIII міжнародній науково-практичній конференції «Фінансове регулювання зрушень в економіці України» (м. Мукачево, 24 березня 2024 року) та I Міжнародній науково-практичній конференції інженерного навчально-наукового інституту імені Ю. М. Потебні Запорізького національного університету «Інженерні інновації та розбудова національної економіки» (м. Запоріжжя, 9-10 травня 2024 року).

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи викладено на 57 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

1.1. Поняття електронного бізнесу та його основні форми

Електронний бізнес є ключовим чинником розвитку сучасної цифрової економіки, який суттєво трансформує традиційні бізнес-процеси. Завдяки використанню інформаційних технологій, електронний бізнес дозволяє підприємствам і фізичним особам взаємодіяти з клієнтами, здійснювати продаж товарів і послуг, керувати процесами управління, використовуючи переваги інтернету. Сутність електронного бізнесу полягає в тому, що вся його діяльність, починаючи від маркетингу і закінчуючи фінансовими операціями, здійснюється у цифровому середовищі. Він функціонує на базі електронних комунікаційних технологій, таких як сайти, мобільні додатки, платіжні системи та соціальні мережі, що дозволяє скоротити витрати на ведення бізнесу, прискорити доступ до ринку і підвищити рівень зручності для кінцевих користувачів. Важливо зазначити, що електронний бізнес надає змогу підприємствам функціонувати в режимі 24/7, що суттєво збільшує їх доступність для споживачів та розширює можливості для продажів у глобальному масштабі.

Науковці, такі як Подра О. та Рогожинська А., вважають, що електронний бізнес відкриває нові перспективи для малого і середнього бізнесу в умовах глобалізації, оскільки зменшує бар'єри для виходу на міжнародні ринки. Вони підкреслюють, що впровадження електронних комерційних моделей дозволяє суттєво оптимізувати операційні процеси, що особливо важливо в умовах кризи або обмеженого доступу до фінансових ресурсів [1]. Однак розвиток цього сектору стикається з численними викликами, такими як недосконалість законодавчої бази, недостатня захищеність даних і нерозвиненість інфраструктури електронних платежів, що вимагає всебічного дослідження та удосконалення підходів до регулювання.

Однією з найбільш поширених і популярних форм електронного бізнесу є онлайн-магазини, які забезпечують комерційну діяльність через інтернет.

Онлайн-магазини є вебсайтами або мобільними додатками, через які підприємства або приватні підприємці продають товари чи надають послуги. Основна перевага онлайн-магазинів полягає в тому, що вони дозволяють покупцям здійснювати покупки з будь-якого місця і в будь-який час, що значно розширює потенційний ринок. В Україні одним із найвідоміших прикладів онлайн-магазину є Rozetka. Ця платформа є прикладом успішної інтеграції сучасних цифрових технологій для задоволення потреб споживачів, пропонуючи широкий асортимент товарів, зручну навігацію на сайті та різноманітні способи оплати. Інший приклад міжнародного масштабу – Amazon, який надає не лише товари, але й сервіси для малих підприємців, що дозволяє їм продавати свої товари через глобальну платформу.

Науковці, такі як Сагер Л., Лазоренко В., Шевченко К., вважають, що розвиток онлайн-торгівлі значно змінив парадигму ведення бізнесу, створивши нові виклики для управління товарними запасами, обліку та логістики [2]. Вони підкреслюють, що для успішного функціонування онлайн-магазинів необхідно впроваджувати складні системи управління ресурсами підприємства (ERP-системи), які дозволяють автоматизувати процеси обліку і контролю товарних запасів. Окрім цього, важливим аспектом онлайн-магазинів є інтеграція з платіжними системами, які забезпечують зручність здійснення транзакцій для клієнтів, але водночас створюють додаткові виклики для бухгалтерського обліку через різноманітність валют і типів оплат (кредитні картки, електронні гаманці, криптовалюти).

Цифрові платформи є ще одним важливим сегментом електронного бізнесу, що значно спрощує процес взаємодії між продавцями і покупцями. Вони виступають посередниками, забезпечуючи зручні та безпечні умови для здійснення комерційних операцій. Платформи на кшталт OLX в Україні або міжнародного ресурсу Etsy дозволяють продавцям і покупцям обмінюватися товарами та послугами без необхідності будувати власну інфраструктуру. Ці платформи створюють умови для розвитку малого підприємництва, оскільки

будь-яка фізична особа може запропонувати свої товари або послуги на платформі, мінімізуючи витрати на маркетинг і просування.

Науковці, такі як Ольга Рагулич та Олександр Зайцев, звертають увагу на те, що платформи типу OLX або Etsy є частиною так званої "економіки спільного споживання", що базується на співпраці між користувачами та індивідуальними постачальниками товарів і послуг [3]. Водночас виникають питання щодо юридичного статусу таких угод, особливо коли йдеться про облік доходів, сплату податків і визначення прав власності. Наприклад, платформа Etsy стягує комісію за кожну транзакцію, що викликає необхідність детального бухгалтерського обліку, оскільки підприємець повинен вести облік не лише доходів, але й усіх витрат, пов'язаних із діяльністю на платформі (комісії, доставки, матеріали тощо).

Фріланс є ще однією важливою складовою електронного бізнесу, який активно розвивається у сучасному світі. Фрілансери – це незалежні працівники, які надають свої послуги через спеціалізовані онлайн-платформи, такі як Upwork, Freelancer, Fiverr тощо. Такі платформи дозволяють фрілансерам знаходити замовників по всьому світу, укладати договори і виконувати замовлення на відстані. Основна перевага фрілансу полягає в його гнучкості: фрілансери можуть обирати, з ким працювати, самостійно встановлювати робочий графік і формувати цінову політику. Однак діяльність у сфері фрілансу стикається з рядом викликів, пов'язаних із оподаткуванням і бухгалтерським обліком.

Наприклад, фрілансери, що працюють через платформу Upwork, стикаються з проблемою обліку комісій платформи та доходів у різних валютах, оскільки клієнти можуть знаходитися в різних країнах. Це потребує ведення окремого обліку для кожного клієнта, а також врахування валютних коливань і податкових зобов'язань перед українською податковою службою. Рітика Діксіт [4] звертає увагу на те, що держава має створити чіткі механізми для обліку доходів фрілансерів, які працюють із міжнародними платформами, а також вдосконалити систему оподаткування таких видів діяльності.

Таким чином, електронний бізнес охоплює широкий спектр комерційної діяльності, включаючи онлайн-магазини, цифрові платформи та фріланс. У кожній із цих форм існують свої особливості та виклики, пов'язані із законодавчою базою, оподаткуванням, бухгалтерським обліком та безпекою даних. Науковці погоджуються, що електронний бізнес значно трансформує традиційні підходи до управління підприємствами, але для його подальшого розвитку необхідно вдосконалювати нормативно-правову базу, а також впроваджувати сучасні цифрові рішення для автоматизації облікових процесів.

Важливим аспектом сутності електронного бізнесу є його здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища, що робить його більш гнучким і конкурентоспроможним порівняно з традиційними бізнес-моделями. Це особливо актуально в умовах глобалізації та цифрової трансформації, коли швидкість реакції на ринкові зміни та інновації стає критично важливою для успіху підприємства. Електронний бізнес не лише спрощує процес комунікації між підприємством і споживачами, але й дозволяє значно оптимізувати внутрішні бізнес-процеси завдяки впровадженню сучасних інформаційних технологій, таких як штучний інтелект, великі дані та автоматизація облікових і фінансових операцій.

Онлайн-магазини є яскравим прикладом успішного використання електронного бізнесу для досягнення цих цілей. Наприклад, Amazon, один із найбільших світових онлайн-ритейлерів, активно впроваджує інновації в управлінні товарними запасами та логістикою, що дозволяє компанії доставляти товари в найкоротші терміни і з мінімальними витратами. Amazon також використовує передові аналітичні інструменти для прогнозування попиту, що дозволяє компанії оптимізувати процеси постачання товарів. За даними досліджень, використання великих даних і штучного інтелекту дозволяє електронним платформам значно підвищувати рівень задоволеності споживачів, що, у свою чергу, сприяє зростанню їхньої конкурентоспроможності.

На думку науковців, таких як Л. Вербівська [6], електронний бізнес сприяє розвитку інноваційних підходів до управління ресурсами підприємств,

що дозволяє значно підвищувати ефективність операційних процесів. Вони зазначають, що особливо важливими є інвестиції в автоматизацію обліку і процесів управління на підприємствах, що дозволяє знизити витрати на обробку даних, зменшити людський фактор і підвищити прозорість фінансових операцій. Це особливо актуально для малих і середніх підприємств, які за допомогою електронного бізнесу можуть конкурувати з великими гравцями на ринку, використовуючи обмежені ресурси більш ефективно.

Окрім онлайн-магазинів, важливим елементом електронного бізнесу є цифрові платформи, що забезпечують взаємодію між продавцями та покупцями без необхідності створення власної інфраструктури. Такі платформи, як eBay, AliExpress, або на локальному рівні — Prom.ua, дозволяють малим і середнім підприємствам легко виходити на ринок, залучаючи нових клієнтів і скорочуючи витрати на маркетинг. Однак функціонування таких платформ також пов'язане зі складнощами в управлінні обліком, особливо в контексті міжнародної торгівлі. Бухгалтерські стандарти різних країн можуть відрізнятися, що створює додаткові ризики для підприємців, які використовують кілька платформ для продажу своїх товарів у різних юрисдикціях. Наприклад, українські підприємці, які продають товари через AliExpress, повинні враховувати як місцеві податкові норми, так і специфіку оподаткування доходів у країнах, де знаходяться їхні покупці.

Цю проблематику досліджують українські економісти, такі як Майборода Ю. В. та Костенко З. С. [6], які вважають, що для ефективного обліку і оподаткування електронного бізнесу необхідна гармонізація міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та податкових правил. Вони також звертають увагу на необхідність вдосконалення національного законодавства щодо обліку транзакцій, що здійснюються через міжнародні цифрові платформи, зокрема в контексті уникнення подвійного оподаткування.

Фріланс, як один із сегментів електронного бізнесу, також вимагає ретельного аналізу з точки зору бухгалтерського обліку та оподаткування. Фрілансери, як незалежні підрядники, стикаються з низкою специфічних

викликів у цій сфері. Робота через міжнародні платформи, такі як Upwork, Freelancer, або Fiverr, часто включає отримання доходів у різних валютах і з різних країн, що створює складнощі в обліку таких операцій. Крім того, фрілансери можуть надавати послуги клієнтам з різних юрисдикцій, що створює проблеми при визначенні місця оподаткування доходів.

На думку багатьох дослідників в Україні фріланс залишається нерегульованою сферою, що призводить до труднощів з оподаткуванням та обліком доходів. Вони зазначають, що фрілансери часто не декларують свої доходи або не мають чіткого розуміння податкових зобов'язань, що може призвести до проблем із податковими органами. Проте вони також вважають, що держава повинна розробити спрощені механізми для обліку і оподаткування фрілансерів, зокрема шляхом запровадження спеціальних режимів для оподаткування доходів, отриманих через цифрові платформи.

Таким чином, електронний бізнес є складною і багатогранною системою, яка охоплює різні форми діяльності, такі як онлайн-магазини, цифрові платформи та фріланс. Кожна з цих форм має свої специфічні особливості та виклики з точки зору обліку і оподаткування. Наукові дослідження підтверджують, що успішний розвиток електронного бізнесу вимагає не лише технічної готовності підприємств до цифрової трансформації, але й вдосконалення законодавчої та податкової бази, яка повинна враховувати специфіку функціонування електронного бізнесу на глобальному ринку. Гармонізація бухгалтерських стандартів і спрощення процедур оподаткування можуть значно підвищити прозорість і ефективність електронної комерції, що сприятиме подальшому розвитку цієї сфери в Україні та світі.

Порівняння електронного бізнесу з традиційними формами підприємництва є важливим аспектом для розуміння переваг, викликів та перспектив розвитку кожної з цих форм. У сучасному світі все більше підприємств обирають модель електронного бізнесу, що пов'язано з його ефективністю, гнучкістю і можливістю досягати глобальних ринків. Однак

традиційне підприємництво все ще зберігає значну частку на ринку, особливо в секторах, де фізична присутність або особиста взаємодія з клієнтами є важливою.

Електронний бізнес, як уже зазначалося, базується на використанні цифрових технологій для здійснення комерційної діяльності. Це означає, що усі ключові бізнес-процеси, такі як маркетинг, продаж, доставка, управління та облік, інтегровані в онлайн середовище. Це дає можливість бізнесу функціонувати в режимі 24/7 і забезпечує доступ до товарів і послуг з будь-якого куточка світу. Наприклад, підприємства, що працюють через Amazon або Rozetka, можуть обслуговувати клієнтів без географічних обмежень, використовуючи системи онлайн-платежів та доставки, що забезпечують оперативність і зручність для кінцевого споживача.

Традиційні форми підприємництва, на відміну від електронного бізнесу, базуються на фізичній присутності підприємства, часто з фокусом на обслуговуванні локальних ринків. Наприклад, звичайні магазини або торгові точки обслуговують споживачів безпосередньо, пропонуючи їм можливість оглянути товар перед покупкою, отримати консультацію і обслуговування на місці. Однією з основних переваг традиційного бізнесу є можливість побудови довірчих відносин з клієнтами через особисту взаємодію, що часто має вирішальне значення для продажу товарів і послуг, які потребують складної консультації або демонстрації, таких як автомобілі, нерухомість чи медичне обладнання.

Відмінність між електронним бізнесом і традиційними формами підприємництва можна також розглянути в контексті витрат і логістики. Електронний бізнес дозволяє значно знизити операційні витрати, оскільки підприємствам не потрібно орендувати торгові площі, утримувати великі склади або наймати персонал для обслуговування клієнтів у торгових точках. Онлайн-платформи, такі як AliExpress або eBay, дозволяють підприємцям мінімізувати витрати на маркетинг і просування, використовуючи інструменти таргетованої реклами, соціальних мереж і автоматизованих сервісів для обслуговування клієнтів. Крім того, електронний бізнес часто використовує системи

дропшипінгу, що дозволяє уникнути утримання товарних запасів і передати частину логістичних операцій постачальникам.

З іншого боку, традиційні підприємства зазвичай стикаються з високими витратами на утримання фізичних магазинів, складів, а також оплати праці співробітників. При цьому управління традиційними підприємствами потребує більше часу для обслуговування клієнтів і логістики, оскільки процеси зазвичай включають фізичне транспортування товарів і тривалі строки доставки. Однак традиційні підприємства мають перевагу в тому, що вони можуть запропонувати покупцям миттєвий доступ до товару, що є важливою перевагою для споживачів, які віддають перевагу негайному отриманню товарів або послуг.

Окрім різниці в логістиці, ще однією важливою відмінністю між електронним бізнесом і традиційними формами підприємництва є моделі взаємодії з клієнтами. Електронний бізнес значною мірою покладається на цифрові канали комунікації, такі як електронна пошта, чат-боти, соціальні мережі та інші онлайн-інструменти, що дозволяють підтримувати постійний контакт із клієнтами. Це спрощує збір відгуків, аналіз споживчих уподобань і забезпечує персоналізований підхід до кожного клієнта через використання великих даних та алгоритмів машинного навчання. Наприклад, Amazon використовує штучний інтелект для аналізу покупок користувачів і формування персоналізованих рекомендацій, що підвищує конверсію та лояльність клієнтів.

Натомість традиційний бізнес має перевагу в побудові безпосередніх стосунків із клієнтами через особисте спілкування. У магазинах клієнти можуть оглянути товари наживо, отримати консультацію від продавців та прийняти обґрунтоване рішення про покупку на основі безпосереднього досвіду. Це особливо важливо для бізнесів, що продають товари або послуги, які потребують детального огляду або демонстрації, наприклад, ювелірні вироби, меблі, складне технічне обладнання. Такий підхід сприяє формуванню довготривалих відносин з клієнтами і підвищенню їхньої лояльності.

Також важливим фактором у порівнянні електронного і традиційного бізнесу є маркетинг і просування товарів і послуг. Електронний бізнес активно

використовує інструменти цифрового маркетингу, такі як контекстна реклама, SEO-оптимізація, реклама в соціальних мережах та email-маркетинг. Ці інструменти дозволяють підприємствам ефективно досягати своєї цільової аудиторії, використовуючи детальну сегментацію ринку і персоналізований підхід. Наприклад, інтернет-магазин може націлювати рекламу на користувачів, які раніше відвідували сайт або додавали товари в кошик, але не завершили покупку. Такі стратегії значно підвищують конверсію продажів і дозволяють оптимізувати витрати на маркетинг.

З іншого боку, традиційний бізнес частіше використовує класичні методи реклами, такі як друкована продукція, телевізійна і радіореклама, білборди та участь у виставках або ярмарках. Хоча ці методи дозволяють досягти широкої аудиторії, вони не завжди є такими ж ефективними та вимірюваними, як цифрові маркетингові інструменти, які використовуються в електронному бізнесі. Наприклад, телереклама має високу вартість і не дозволяє точно виміряти вплив на продажі, тоді як реклама в інтернеті може бути таргетованою, а результати кампаній легко відстежуються і аналізуються.

Нарешті, електронний бізнес і традиційне підприємництво суттєво відрізняються за масштабованістю і потенціалом для зростання. Електронний бізнес має набагато більший потенціал для швидкого масштабування. Оскільки більшість бізнес-процесів автоматизовані, підприємство може збільшити обсяги продажів і розширити географію ринку без значних додаткових витрат. Онлайн-платформи, такі як Etsy або eBay, дозволяють навіть малим підприємцям продавати свої товари в різні країни без необхідності відкривати фізичні представництва за кордоном.

У випадку з традиційним бізнесом, розширення потребує значних інвестицій у відкриття нових магазинів, найм персоналу і організацію логістики. Це обмежує можливості для швидкого зростання і робить масштабування більш складним і витратним процесом.

Таким чином, електронний бізнес і традиційне підприємництво мають свої унікальні переваги та виклики. Електронний бізнес забезпечує більшу гнучкість,

зниження витрат і можливість виходу на глобальні ринки, тоді як традиційний бізнес має сильні сторони в особистій взаємодії з клієнтами та наданні товарів і послуг безпосередньо на місці. Обидві форми підприємництва можуть співіснувати та використовувати свої переваги для досягнення успіху в умовах сучасної економіки.

Продовжуючи порівняння електронного бізнесу і традиційного підприємництва, важливо звернути увагу на аспекти, пов'язані з управлінням ризиками та безпекою, що є ключовими у сучасних умовах розвитку технологій та глобальної інтеграції ринків.

Управління ризиками та безпека є критичними елементами як для електронного бізнесу, так і для традиційного підприємництва. Однак між цими формами існують суттєві відмінності у типах ризиків, з якими вони стикаються, а також у методах їхнього мінімізації.

Електронний бізнес стикається з рядом специфічних ризиків, які пов'язані з використанням цифрових технологій. Серед найбільш важливих можна виділити кіберзагрози, такі як хакерські атаки, крадіжка даних клієнтів, фішинг та інші форми кіберзлочинності. Оскільки більшість транзакцій в електронному бізнесі відбуваються онлайн, питання забезпечення конфіденційності інформації та захисту даних клієнтів є критично важливими. Наприклад, такі гіганти електронної комерції, як Amazon або eBay, регулярно інвестують величезні ресурси в посилення кібербезпеки, впроваджуючи багаторівневі системи захисту, шифрування даних та перевірки надійності партнерів. Проблема захисту особистих даних клієнтів є також важливою для малих і середніх підприємств, які використовують платформи для продажу, оскільки будь-які порушення безпеки можуть призвести до втрати довіри споживачів і суттєвих репутаційних втрат.

Забезпечення кібербезпеки стає одним із головних викликів для електронного бізнесу. Для мінімізації ризиків підприємства повинні не лише впроваджувати сучасні технологічні рішення для захисту інформації, але й навчати своїх працівників основам кібергігієни. Водночас дослідники

підкреслюють, що кібербезпека має бути інтегрованою у всі аспекти функціонування бізнесу – від управління внутрішніми процесами до взаємодії з клієнтами і партнерами.

З іншого боку, традиційне підприємництво також стикається з ризиками, проте вони частіше пов'язані з фізичними аспектами діяльності, такими як безпека торгових точок, захист від крадіжок або шахрайства, пожежна безпека тощо. Крім того, у традиційному бізнесі велику роль відіграють економічні ризики, пов'язані з коливаннями попиту, змінами в інфраструктурі та регіональними ринковими умовами. Такі підприємства, як фізичні магазини або ресторани, часто повинні інвестувати значні кошти в системи фізичної безпеки, такі як охоронні системи, відеоспостереження та інші засоби запобігання крадіжкам. Наприклад, великі супермаркети типу Сільпо або АТБ часто стикаються з проблемою втрат через дрібне шахрайство або крадіжки з полиць, що вимагає додаткових витрат на охорону і запобіжні заходи.

Ще однією важливою складовою управління ризиками в традиційному бізнесі є страхування, яке охоплює різноманітні сфери діяльності підприємства. Такі підприємства зазвичай страхують свої торгові точки, майно, товарні запаси від пошкоджень чи втрат унаслідок пожеж, стихійних лих або інших непередбачених подій. Для електронного бізнесу страхування також може бути важливим, особливо якщо йдеться про захист від ризиків, пов'язаних із перериванням онлайн-операцій або втратою даних, але ці ризики мають іншу природу порівняно з традиційним бізнесом.

Щодо взаємодії з регуляторами і виконання законодавчих вимог, то електронний бізнес часто стикається з додатковими складнощами, оскільки він функціонує в міжнародному середовищі, де необхідно враховувати різні юрисдикції. Наприклад, такі міжнародні регуляції, як Загальний регламент із захисту даних (GDPR), що діє в Європейському Союзі [7], встановлюють високі стандарти щодо захисту особистих даних і покладають значні зобов'язання на бізнеси, які працюють з європейськими клієнтами, навіть якщо сам бізнес розташований поза межами ЄС. Відповідно, для українських компаній, які

займаються електронною комерцією і обслуговують європейських клієнтів, дотримання GDPR є необхідністю, що вимагає додаткових витрат на налаштування внутрішніх процесів захисту даних.

Традиційні підприємства зазвичай працюють у більш локалізованому правовому полі, де основними регуляторами є національні або регіональні органи влади. Однак вони також можуть стикатися з суворими вимогами до ліцензування, особливо якщо йдеться про галузі, які підлягають жорсткому державному контролю, такі як харчова промисловість або фармацевтика. Наприклад, ресторани і кафе повинні регулярно проходити перевірки санітарних норм і мати необхідні дозволи для торгівлі харчовими продуктами, тоді як електронні платформи, що продають товари через інтернет, мають набагато менше обмежень у цьому плані.

Ще однією важливою складовою порівняння електронного бізнесу і традиційного підприємництва є гнучкість у реагуванні на ринкові зміни. Електронний бізнес, завдяки своїй цифровій природі, здатен набагато швидше адаптуватися до змін ринку, ніж традиційні підприємства. Наприклад, під час пандемії COVID-19 багато традиційних бізнесів зазнали суттєвих збитків через карантинні обмеження, тоді як підприємства, які вже працювали в онлайн-середовищі або швидко змогли адаптувати свої бізнес-процеси до електронної комерції, отримали нові можливості для зростання. Онлайн-платформи, такі як Glovo або UberEats, під час пандемії продемонстрували значне зростання, оскільки змогли швидко адаптуватися до нових умов і задовольнити попит на доставку їжі та товарів першої необхідності.

З іншого боку, традиційний бізнес часто вимагає більше часу і ресурсів для адаптації до нових умов, оскільки зміна бізнес-моделі або логістичних процесів пов'язана з фізичними аспектами діяльності, такими як закупівля обладнання, перепрофілювання виробництва або реорганізація ланцюгів постачання. Наприклад, фізичні магазини під час пандемії були змушені закривати свої торгові точки або впроваджувати нові системи для онлайн-продажів і доставки, що вимагало значних додаткових інвестицій і часу на реалізацію.

Таким чином, порівняння електронного бізнесу і традиційних форм підприємництва демонструє суттєві відмінності у різних аспектах, таких як управління ризиками, гнучкість, витрати, масштабованість і взаємодія з клієнтами. Кожна форма має свої переваги і виклики, які визначаються специфікою галузі, у якій вона функціонує, та потребами кінцевих споживачів. Електронний бізнес забезпечує більшу швидкість адаптації до змін, можливість глобальної присутності та зниження операційних витрат, тоді як традиційне підприємництво зберігає свої переваги в галузях, де важлива фізична взаємодія з клієнтами, особисті консультації або миттєва доставка товарів.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування електронного бізнесу

Нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні є важливою складовою, яка забезпечує правові підстави для ведення діяльності у сфері електронної комерції та визначає порядок обліку, оподаткування та звітності електронних підприємств. Українське законодавство у цій сфері включає низку нормативно-правових актів, які покликані забезпечити правову визначеність і прозорість функціонування електронного бізнесу. Зокрема, основну увагу приділяють Податковому кодексу України, законам про електронну комерцію та іншим нормативно-правовим актам, що регулюють специфічні аспекти електронної діяльності.

Одним із ключових документів, що регулює оподаткування підприємств в Україні, включно з електронним бізнесом, є Податковий кодекс України (ПКУ). У ньому визначені основні принципи обчислення та сплати податків для різних суб'єктів підприємницької діяльності, включно з підприємствами, що працюють у сфері електронної комерції. Податковий кодекс України встановлює загальні вимоги до оподаткування підприємств, проте електронний бізнес стикається з низкою особливостей, таких як оподаткування електронних послуг, операцій із криптовалютами, міжнародних транзакцій тощо.

Важливим аспектом для електронного бізнесу є порядок нарахування та сплати податку на додану вартість (ПДВ). Згідно з Податковим кодексом України, суб'єкти господарювання зобов'язані нараховувати ПДВ на товари та послуги, що реалізуються на території України, включно з електронними послугами. Проте виникає ряд питань щодо визначення місця постачання послуг, особливо у випадках, коли послуги надаються клієнтам, що перебувають за межами України. Це може призводити до проблем подвійного оподаткування або необхідності застосування спеціальних механізмів для врегулювання таких питань. Також слід зазначити, що ПКУ не містить чіткого регулювання для таких інноваційних сфер, як облік операцій із криптовалютами чи іншими цифровими активами, що створює правову невизначеність для підприємств, які займаються електронною комерцією.

Іншим важливим нормативним документом є Закон України «Про електронну комерцію» (2015 рік). Цей закон регламентує правові відносини, що виникають у процесі здійснення електронної комерції, а також встановлює правовий статус електронних документів, електронних підписів та договорів. Закон «Про електронну комерцію» визначає, що електронна комерція є формою підприємницької діяльності, яка включає реалізацію товарів, робіт і послуг через електронні платформи, а також визначає правила для укладання електронних угод. Особлива увага приділяється використанню електронних документів і підписів у таких транзакціях, що значно спрощує процеси обліку та зменшує адміністративне навантаження на підприємства. Закон також містить положення щодо захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі, що є важливим для забезпечення довіри між учасниками ринку.

Закон України «Про захист прав споживачів» також має значний вплив на електронний бізнес. Цей закон регламентує відносини між продавцями та споживачами, встановлює правила повернення товарів, гарантії якості та відповідальність продавців перед покупцями. Для електронної комерції цей закон є важливим, оскільки він визначає права споживачів при купівлі товарів через інтернет і зобов'язує продавців надавати повну та достовірну інформацію

про товар або послугу. Продавці повинні дотримуватися чітких правил щодо обміну або повернення товару, надання гарантійного обслуговування, що накладає додаткові зобов'язання на електронні підприємства.

Також важливо згадати Закон України «Про захист персональних даних», який регулює обробку та захист персональних даних клієнтів електронних підприємств. Електронні бізнеси, які збирають і обробляють дані користувачів, повинні дотримуватися цього закону, що вимагає від них впровадження заходів для захисту конфіденційної інформації та уникнення витоків даних. Закон передбачає відповідальність за порушення вимог щодо захисту персональних даних, що є важливим для підприємств, які працюють із великими базами даних клієнтів.

Незважаючи на наявність ряду законодавчих актів, які регулюють електронний бізнес в Україні, залишається чимало викликів, з якими стикаються підприємства, що працюють у цій сфері. Важливо зазначити, що сучасне нормативно-правове регулювання не завжди встигає за швидким розвитком технологій та електронної комерції, що створює певні прогалини в законодавстві та правову невизначеність для бізнесу.

Один із таких викликів стосується оподаткування цифрових послуг і операцій через міжнародні платформи. Наприклад, компанії, які надають послуги через інтернет або продають товари закордонним клієнтам, стикаються з проблемою визначення місця надання послуг для правильного нарахування ПДВ. Це особливо складно для тих підприємств, які працюють через міжнародні платформи на кшталт Upwork, Amazon, або AliExpress, де місце здійснення діяльності і місце споживання товарів або послуг можуть перебувати у різних юрисдикціях. Відсутність чітких правил щодо трансграничних операцій і подвійного оподаткування створює ризики для українських підприємств, оскільки вони можуть стикатися з додатковими податковими зобов'язаннями як в Україні, так і в країнах, де знаходяться їхні клієнти.

Крім того, українське законодавство поки що не передбачає чітких норм для регулювання операцій із криптовалютами або іншими цифровими активами,

що є важливим елементом сучасної електронної комерції. У світі криптовалюти поступово набирають популярності як засіб оплати, особливо в міжнародних операціях, однак в Україні їхній правовий статус залишається невизначеним. Відсутність чітких правил для обліку та оподаткування криптовалютних операцій створює правові прогалини і може перешкоджати розвитку цього сектора електронного бізнесу в країні.

Також електронні підприємства стикаються з проблемами, пов'язаними із виконанням вимог щодо захисту персональних даних. Законодавство України встановлює суворі правила щодо обробки та зберігання даних клієнтів, що вимагає від підприємств впровадження додаткових заходів кібербезпеки. Однак ці вимоги часто є важкими для виконання малими підприємствами через високу вартість технологічних рішень для захисту інформації. Як наслідок, недотримання вимог законодавства може призвести до штрафів і втрати довіри споживачів, що негативно позначається на діяльності електронних підприємств.

У підсумку, незважаючи на наявність законодавчої бази для регулювання електронного бізнесу в Україні, існують суттєві прогалини в нормативно-правовому регулюванні, що можуть обмежувати розвиток цього сектора. Важливою є подальша робота над гармонізацією національного законодавства з міжнародними стандартами, особливо в частині оподаткування, обліку транзакцій через міжнародні платформи та регулювання цифрових активів, що дозволить українським підприємствам успішно конкурувати на глобальному ринку.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи було розглянуто теоретичні основи обліку та оподаткування електронного бізнесу, що є важливою складовою розвитку цифрової економіки в Україні та світі. Аналіз основних понять і форм електронного бізнесу дозволив визначити його сутність як сукупності комерційних операцій, що здійснюються виключно у цифровому середовищі. Це охоплює такі напрямки, як онлайн-магазини, цифрові платформи, а також

фріланс, які забезпечують гнучкість і доступ до глобальних ринків для підприємств різних масштабів.

Було визначено, що електронний бізнес суттєво трансформує традиційні бізнес-процеси завдяки використанню сучасних інформаційних технологій, що дозволяє знизити витрати, прискорити доступ до ринку та покращити обслуговування клієнтів. Водночас виникають виклики, пов'язані з управлінням обліком, оподаткуванням і безпекою даних. Зокрема, питання оподаткування електронних послуг і доходів від діяльності через цифрові платформи є важливим аспектом, що потребує чіткого законодавчого регулювання.

Аналіз нормативно-правового регулювання електронного бізнесу в Україні показав, що, незважаючи на існування законодавчих актів, таких як Податковий кодекс України та закон «Про електронну комерцію», існують певні прогалини, які не дозволяють повною мірою враховувати специфіку цифрової економіки. Особливо це стосується обліку криптовалют, міжнародних транзакцій та захисту персональних даних, де українське законодавство потребує гармонізації з міжнародними стандартами.

Таким чином, розвиток електронного бізнесу в Україні залежить від удосконалення нормативно-правової бази, яка має бути адаптована до швидких технологічних змін та інновацій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

2.1. Проблеми бухгалтерського обліку в електронному бізнесі

Електронний бізнес стає дедалі популярнішим, пропонуючи нові можливості для підприємств у всьому світі. Однак із зростанням обсягів електронної комерції виникають і значні виклики у сфері бухгалтерського обліку. Однією з головних проблем є необхідність адаптації існуючих облікових стандартів до специфіки цифрового бізнесу. Серед основних труднощів виділяють проблеми обліку нематеріальних активів, розрахунків через цифрові платформи та облік криптовалют. До того ж, недосконалість наявних стандартів бухгалтерського обліку суттєво впливає на прозорість фінансової звітності електронних підприємств.

Електронний бізнес в основному базується на використанні цифрових активів, більшість з яких є нематеріальними активами. Нематеріальні активи у сучасному електронному бізнесі включають програмне забезпечення, ліцензії, доменні імена, бази даних, інтелектуальну власність, бренди, торгові марки та патенти. Проблема полягає в тому, що оцінка і облік таких активів є складним процесом, оскільки часто важко визначити їх справедливую ринкову вартість та термін економічної вигоди.

Наприклад, великий онлайн-ритейлер Amazon використовує складну систему управління даними і логістикою, яка включає програмне забезпечення для обробки замовлень, управління складами та маркетингові платформи. Вартість цих активів може бути суттєвою для компанії, проте визначити їх ринкову вартість важко через специфіку розробки та використання в рамках внутрішніх бізнес-процесів.

Науковці, такі як Демко І., Марущак В. [15], зазначають, що наявні стандарти бухгалтерського обліку не дають достатньо чітких вказівок для оцінки нематеріальних активів у цифровій економіці. Вони підкреслюють, що сучасні методи обліку не враховують швидкість амортизації таких активів, а також їхній

вплив на економічні вигоди підприємства. Це створює ситуацію, коли компанії можуть недооцінювати або переоцінювати свої нематеріальні активи, що призводить до неточностей у фінансовій звітності.

Особливо складною є оцінка таких нематеріальних активів, як бази даних клієнтів або алгоритми штучного інтелекту, які використовуються для аналізу поведінки споживачів. Вартість таких активів може швидко змінюватися залежно від змін у технологіях та ринкових умовах. Наприклад, платформа Netflix значною мірою базується на власних алгоритмах рекомендацій, які використовують великі масиви даних для аналізу уподобань користувачів. Вартість цього програмного забезпечення є суттєвою для компанії, проте визначити його точну ринкову вартість дуже важко через постійні інновації та удосконалення.

Електронний бізнес широко використовує цифрові платіжні платформи для розрахунків, такі як PayPal, Stripe, Google Pay, Apple Pay та інші. Ці платформи значно полегшують процес здійснення транзакцій, забезпечуючи зручність і швидкість для підприємств і споживачів. Однак бухгалтерський облік операцій через ці платформи викликає значні труднощі. Основна проблема полягає в необхідності фіксації транзакцій у різних валютах, а також правильного відображення комісій за обслуговування, які стягуються цифровими платформами.

Наприклад, підприємства, що використовують платформи на кшталт Etsy або Upwork, повинні враховувати не лише доходи від продажу товарів або послуг, але й комісії, що стягуються цими платформами. Комісії можуть варіюватися залежно від типу транзакції, країни, де знаходиться клієнт, та обраного способу оплати. Це значно ускладнює процес обліку, оскільки кожна транзакція повинна бути ретельно зафіксована з урахуванням усіх факторів, включаючи курсові різниці. Наприклад, компанія може отримувати доходи у доларах США через PayPal, але обліковувати транзакції в гривнях, що створює необхідність ведення обліку валютних операцій.

Науковці Спільник П., Забігайло В., Забігайло О. [16] звертають увагу на те, що використання цифрових платформ для розрахунків створює додаткові вимоги до автоматизації бухгалтерських процесів. Вони вважають, що сучасні облікові системи повинні забезпечувати інтеграцію з платіжними платформами для автоматичного відображення усіх транзакцій, комісій і курсових різниць у системі бухгалтерського обліку. В іншому випадку підприємства стикаються з ризиками помилок або неточностей у фінансовій звітності.

Одним із прикладів успішної інтеграції платіжних систем у бухгалтерський облік є компанія Shopify, яка надає малим підприємствам можливість використовувати різні платіжні системи для обробки онлайн-транзакцій. Однак навіть у цьому випадку підприємства повинні уважно стежити за комісіями та конвертаціями валют, що створює додаткове навантаження на бухгалтерів.

Ще однією суттєвою проблемою для електронного бізнесу є облік криптовалют, які дедалі частіше використовуються як засіб розрахунків або інвестиційний інструмент. Криптовалюти, такі як Bitcoin, Ethereum та інші, мають нестабільну вартість, що ускладнює їхній облік у фінансовій звітності. В Україні на сьогоднішній день відсутнє чітке правове регулювання криптовалют, що створює правову невизначеність для підприємств, які використовують їх у своїй діяльності.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) також не дають чітких вказівок щодо обліку криптовалют. Деякі компанії класифікують їх як фінансові інструменти, інші — як нематеріальні активи або запаси. Це призводить до того, що різні підприємства можуть по-різному обліковувати криптовалюти, що ускладнює порівняння їхньої фінансової звітності. Наприклад, компанія може мати значні активи в криптовалюті, які зберігаються як інвестиції, проте коливання курсу можуть суттєво вплинути на їхню вартість.

Науковці, такі як Г. Терещенко, І. Кириченко [17], зазначають, що відсутність чітких правил для обліку криптовалют створює ризики як для підприємств, так і для державного контролю. Вони вважають, що криптовалюти

мають бути чітко класифіковані та регламентовані для забезпечення прозорості фінансової звітності і податкового контролю. Крім того, необхідно розробити методики для оцінки криптовалютних активів і управління ризиками, пов'язаними з коливанням їхньої вартості.

Підприємства, що використовують криптовалюти у своїй діяльності, також стикаються з проблемою подвійного оподаткування, оскільки криптовалюти можуть розглядатися як товар, а не як платіжний засіб. Це може призвести до необхідності сплати податку як на отримані доходи, так і на збільшення вартості криптовалют.

Окрім конкретних проблем, пов'язаних із нематеріальними активами, цифровими платформами та криптовалютами, важливо зазначити загальну недосконалість наявних стандартів бухгалтерського обліку, які не враховують усіх особливостей електронного бізнесу. Чинні стандарти обліку часто орієнтовані на традиційні форми підприємництва і не завжди підходять для цифрових підприємств, що працюють у сфері електронної комерції.

Зокрема, стандарти IFRS та українські національні стандарти бухгалтерського обліку (П(С)БО) не завжди враховують специфіку обліку цифрових активів, таких як програмне забезпечення або маркетингові витрати на просування в соціальних мережах. Це призводить до різночитань і створює проблеми для підприємств, які намагаються адекватно відобразити свої фінансові операції у звітності.

Дмитро Пілевич зазначає [18], що для подальшого розвитку електронного бізнесу необхідно вдосконалити стандарти бухгалтерського обліку. Він вважає, що існуючі стандарти повинні бути адаптовані для врахування нових реалій цифрової економіки, зокрема у питаннях обліку нематеріальних активів, розрахунків через цифрові платформи та управління цифровими активами.

Таким чином, бухгалтерський облік в електронному бізнесі стикається з рядом викликів, які вимагають удосконалення. Недосконалість наявних стандартів, складнощі з обліком нематеріальних активів, розрахунками через

цифрові платформи та криптовалютами потребують розробки нових підходів і стандартів, які б відповідали реаліям сучасної цифрової економіки.

Продовжуючи розгляд проблем бухгалтерського обліку в електронному бізнесі, слід зосередити увагу на додаткових аспектах, які суттєво впливають на якість облікових процесів і фінансову прозорість електронних підприємств. Серед них важливо виділити складності з обліком доходів і витрат, що генеруються в цифровому середовищі, проблеми трансграничного обліку і податкового регулювання для міжнародних транзакцій, а також питання автоматизації обліку для підприємств, що працюють у сфері електронної комерції.

Електронний бізнес має унікальні особливості у формуванні доходів і витрат, оскільки основні операції здійснюються у цифровому середовищі. Одним із ключових аспектів є те, що доходи і витрати можуть генеруватися через різноманітні канали, включаючи інтернет-рекламу, партнерські програми, комісійні платежі від користувачів платформ, ліцензування програмного забезпечення, а також продаж товарів і послуг через онлайн-магазини. Усі ці види діяльності вимагають точного обліку та відповідного відображення у фінансовій звітності, але через свою специфіку вони часто стикаються з проблемами класифікації і оцінки.

Наприклад, онлайн-магазини типу Rozetka генерують доходи як від продажу товарів, так і від надання додаткових послуг, таких як доставка, страхування або розширена гарантія. Кожна з цих операцій потребує окремого відображення в обліку, а також коректного розподілу витрат на зберігання товарів, логістику і підтримку клієнтів. Це створює складності у бухгалтерському обліку, оскільки підприємства повинні чітко відокремлювати різні джерела доходів і правильно розподіляти витрати між ними.

Науковці зазначають, що поточні стандарти обліку не завжди дозволяють точно відобразити різноманітність доходів і витрат, пов'язаних з електронною комерцією. Вони вважають, що для підприємств, які активно використовують цифрові платформи і онлайн-маркетинг, необхідно розробити спеціалізовані

методики для розподілу доходів і витрат, враховуючи специфіку каналів їхнього надходження.

Витрати на цифровий маркетинг, зокрема витрати на рекламу в соціальних мережах, SEO-оптимізацію та інші форми інтернет-просування, є особливо складним аспектом для обліку в електронному бізнесі. Ці витрати можуть мати різну структуру і форму — від короткострокових рекламних кампаній до довгострокових інвестицій у бренд і побудову лояльності клієнтів. Проте існуючі стандарти бухгалтерського обліку не завжди чітко визначають, як саме такі витрати повинні відображатися у звітності. Це може призводити до некоректної оцінки витрат на маркетинг, що в свою чергу впливає на розрахунок прибутковості підприємства.

Електронний бізнес часто виходить за межі національних кордонів, особливо коли мова йде про міжнародні платформи, такі як Amazon, eBay або Alibaba, через які підприємства можуть здійснювати продажі на глобальних ринках. Це створює додаткові складності в обліку, пов'язані з транскордонними операціями, оскільки необхідно враховувати податкові вимоги різних юрисдикцій, валютні коливання та питання подвійного оподаткування.

Одним із головних викликів є правильне визначення місця надання послуг або реалізації товарів для обчислення податків, зокрема податку на додану вартість (ПДВ). У випадку електронних послуг, таких як продаж програмного забезпечення, надання хмарних сервісів або онлайн-консультацій, визначення країни, де повинна бути сплачена ПДВ, є досить складним завданням. Наприклад, якщо українська компанія продає програмне забезпечення європейським клієнтам через платформу Amazon, виникає питання щодо того, в якій юрисдикції має бути нарахований податок — у країні замовника, країні надання послуги чи країні операційної діяльності компанії. Це може призводити до непорозумінь у податкових зобов'язаннях і ризиків подвійного оподаткування.

Проблеми транскордонного оподаткування активно досліджують міжнародні економісти, які підкреслюють, що для ефективного ведення

електронного бізнесу на міжнародному рівні необхідно гармонізувати податкові стандарти та запроваджувати угоди про уникнення подвійного оподаткування. Вони вважають, що міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), повинні розробляти загальні принципи оподаткування для цифрової економіки, щоб спростити регулювання транскордонних операцій.

Додатковою проблемою є курсові коливання, які можуть впливати на облік доходів і витрат підприємств, що здійснюють міжнародні операції. Багато електронних компаній отримують доходи в іноземній валюті, тоді як облік ведеться у національній валюті. Наприклад, підприємство, яке продає товари через AliExpress і отримує платежі в доларах США, повинно перераховувати ці доходи в гривні за поточним курсом, що може призвести до суттєвих курсових різниць. Ці коливання необхідно враховувати у фінансовій звітності, що створює додаткові виклики для бухгалтерського обліку.

Оскільки більшість операцій у електронному бізнесі здійснюються у цифровому середовищі, автоматизація бухгалтерського обліку стає невід'ємною частиною ефективного управління підприємством. Автоматизація дозволяє значно спростити облік доходів і витрат, управління запасами, розрахунки з клієнтами і постачальниками, а також підготовку фінансової звітності. Однак електронні підприємства часто стикаються з проблемами інтеграції різних систем обліку, платіжних платформ і логістичних рішень.

Наприклад, компанії, які працюють через міжнародні платформи на зразок eBay або Etsy, можуть використовувати декілька платіжних систем одночасно (PayPal, Stripe, банківські перекази тощо). Це створює додаткові вимоги до автоматизації облікових процесів, оскільки всі ці системи повинні бути інтегровані з бухгалтерськими програмами для автоматичного відображення операцій у фінансовій звітності. Однак далеко не всі бухгалтерські програми здатні забезпечити таку інтеграцію, що призводить до необхідності ручної обробки даних, збільшуючи ймовірність помилок.

Науковці звертають увагу на те, що автоматизація бухгалтерського обліку в електронному бізнесі є одним із ключових чинників підвищення ефективності управління. Вони зазначають, що для підприємств, які працюють у сфері електронної комерції, необхідно впроваджувати сучасні системи управління ресурсами (ERP-системи), які б дозволяли автоматично інтегрувати всі операційні процеси, включаючи облік, управління запасами, логістику та взаємодію з клієнтами.

Додатково, автоматизація допомагає підприємствам вирішувати питання звітування перед державними органами, оскільки сучасні бухгалтерські програми дозволяють автоматично формувати звітність відповідно до вимог податкового законодавства. Це особливо важливо для електронних підприємств, які працюють у кількох юрисдикціях одночасно, оскільки автоматизація дозволяє уникнути дублювання даних та спрощує процес подання звітності до різних податкових органів.

Проблеми бухгалтерського обліку в електронному бізнесі є складними і багатограними, охоплюючи питання обліку нематеріальних активів, розрахунків через цифрові платформи, криптовалюти, доходів і витрат, а також трансграничних операцій. Недосконалість наявних стандартів бухгалтерського обліку створює значні труднощі для електронних підприємств, особливо коли мова йде про міжнародні транзакції та автоматизацію облікових процесів. Для вирішення цих проблем необхідно розробити нові підходи до обліку в цифровій економіці, а також удосконалити існуючі стандарти, враховуючи специфіку електронної комерції та глобалізації бізнесу.

2.2. Проблеми оподаткування електронного бізнесу

Проблеми оподаткування електронного бізнесу є однією з ключових перешкод для його повноцінного розвитку в Україні. Через специфіку діяльності таких компаній, що часто функціонують у глобальному середовищі, питання оподаткування стає більш складним і багатограним, ніж у традиційних бізнесах. Електронний бізнес стикається з низкою проблем, серед яких визначення об'єкту

оподаткування, оподаткування доходів, отриманих через міжнародні платформи, а також питання податку на додану вартість (ПДВ) і подвійного оподаткування для електронних послуг.

Визначення об'єкту оподаткування для електронного бізнесу є складним завданням через природу самої діяльності, що не має чіткої географічної прив'язки. Якщо для традиційного бізнесу місце надання послуг або продажу товарів можна визначити за фізичним місцем реєстрації компанії чи місцем надання послуг, то електронний бізнес може здійснювати свою діяльність з будь-якого куточка світу, а його клієнти можуть знаходитися у різних країнах. Це створює значні складнощі для податкових органів у визначенні, де саме повинні бути нараховані податкові зобов'язання.

Наприклад, якщо компанія, зареєстрована в Україні, продає цифрові послуги або товари через свою платформу клієнтам у США, ЄС або інших країнах, виникає питання: де повинні сплачуватися податки — в Україні, де зареєстрована компанія, або в країнах, де знаходяться клієнти? Відсутність чітких правил щодо місця оподаткування може призвести до виникнення спорів із податковими органами як в Україні, так і за кордоном.

Відсутність єдиної міжнародної практики щодо оподаткування електронного бізнесу значно ускладнює роботу таких компаній. Вони наголошують на тому, що для вирішення цієї проблеми необхідно впровадити міжнародні угоди або гармонізувати податкові підходи різних країн до електронної комерції. Наприклад, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) працює над створенням глобальних стандартів для оподаткування цифрових компаній, що може вирішити цю проблему у довгостроковій перспективі.

Особливо актуальною є проблема оподаткування доходів, отриманих через міжнародні платформи, такі як Amazon, Upwork, Etsy, AliExpress та інші. Багато українських підприємців використовують ці платформи для продажу своїх товарів або надання послуг за кордон, але це часто призводить до складнощів у визначенні податкових зобов'язань.

Наприклад, український підприємець, який продає товари через Amazon клієнтам у США та ЄС, може зіштовхнутися з необхідністю сплати податків як в Україні, так і в країнах, де знаходяться його клієнти. Це призводить до того, що підприємець фактично сплачує податки двічі: в Україні як резидент і в іншій країні за правилами оподаткування місцевих податкових органів. Така ситуація створює додаткове фінансове навантаження на підприємства і знижує їхню конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

У цьому контексті науковці звертають увагу на необхідність підписання угод про уникнення подвійного оподаткування з країнами, які є основними торговельними партнерами України у сфері електронної комерції. Вони підкреслюють, що наявність таких угод дозволить підприємцям уникнути сплати податків двічі і створить сприятливі умови для розвитку міжнародної торгівлі.

Крім того, важливим аспектом оподаткування доходів через міжнародні платформи є облік комісійних зборів, які утримують ці платформи за надання своїх послуг. Наприклад, платформи на кшталт Upwork або Etsy стягують комісію з кожної транзакції, і підприємства повинні враховувати ці витрати у своїй фінансовій звітності. Однак питання полягає в тому, як правильно враховувати ці комісійні для податкових цілей. Це може бути складно, оскільки різні платформи використовують різні моделі оплати і комісійні ставки.

Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із найскладніших податкових аспектів електронного бізнесу, особливо коли йдеться про надання цифрових послуг або продаж цифрових товарів. В Україні, згідно з Податковим кодексом, ПДВ нараховується на всі товари та послуги, які надаються на території країни, однак у випадку з електронними послугами виникає проблема визначення місця надання цих послуг.

Наприклад, якщо українська компанія продає програмне забезпечення або надає послуги з хмарного зберігання даних клієнтам у різних країнах, виникає питання: де має нараховуватися ПДВ — в Україні, де зареєстрована компанія, чи в країнах, де знаходяться споживачі цих послуг? У Європейському Союзі вже прийняті правила, згідно з якими ПДВ на електронні послуги нараховується за

місцем споживання, тобто там, де знаходиться кінцевий користувач послуг. Це означає, що європейські компанії, які надають цифрові послуги, зобов'язані реєструватися як платники ПДВ у кожній країні, де вони продають свої послуги.

В Україні ж це питання поки не повністю врегульовано. Податковий кодекс України передбачає, що ПДВ повинні нараховувати всі послуги, які споживаються на території країни, однак на практиці немає чітких механізмів для адміністрування цього податку, коли йдеться про електронні послуги, надані іноземними компаніями українським споживачам. Наприклад, іноземні компанії, що продають цифрові послуги українським користувачам (стрімінгові платформи, хмарні сервіси тощо), зазвичай не реєструються платниками ПДВ в Україні, що призводить до втрат податкових надходжень.

Проблема нарахування ПДВ на електронні послуги детально розглядається у роботах Анни Швиденко [19]. Вони зазначають, що для усунення цих недоліків Україна повинна імплементувати міжнародні стандарти у сфері електронного оподаткування та запровадити механізми спрощеної реєстрації іноземних компаній як платників ПДВ. Така практика вже існує в країнах Європейського Союзу та деяких інших юрисдикціях, і її застосування може допомогти Україні отримувати більше податкових надходжень від міжнародних цифрових послуг.

Крім того, проблема подвійного оподаткування є особливо актуальною для електронних послуг, що надаються через міжнародні платформи. У випадках, коли електронні послуги надаються клієнтам у різних країнах, підприємства можуть зіткнутися з необхідністю сплати ПДВ як у країні резидентства, так і в країні споживання послуг. Це особливо складно для малих і середніх підприємств, які не мають достатніх ресурсів для адміністрування податкових зобов'язань у кількох юрисдикціях. Науковці підкреслюють, що вирішення цієї проблеми потребує укладання міжнародних угод, які б чітко регламентували питання подвійного оподаткування для електронних послуг. Вони також рекомендують Україні приєднатися до міжнародних ініціатив щодо створення єдиних податкових стандартів для електронного бізнесу, таких як ініціативи ОЕСР.

Поточна нормативно-правова база України у сфері оподаткування електронного бізнесу не повністю відповідає сучасним реаліям і викликам, з якими стикаються підприємці в цій галузі. Недосконалість законодавства щодо оподаткування міжнародних транзакцій, надання електронних послуг та обліку цифрових активів призводить до правової невизначеності і знижує конкурентоспроможність українських компаній на глобальному ринку.

Для вирішення цих проблем науковці пропонують такі заходи:

1. Гармонізація українського податкового законодавства з міжнародними стандартами. Це дозволить усунути правові прогалини та забезпечити справедливе оподаткування електронного бізнесу як на національному, так і на міжнародному рівні.

2. Розробка чітких правил щодо оподаткування електронних послуг, зокрема щодо нарахування ПДВ за місцем споживання. Це дозволить українським підприємствам уникати подвійного оподаткування і полегшить адміністративне навантаження.

3. Запровадження спеціальних режимів оподаткування для міжнародних платформ, які працюють з українськими підприємцями. Це спростить податкові процедури і зробить їх більш прозорими для підприємців.

Таким чином, проблеми оподаткування електронного бізнесу залишаються серйозним викликом для української економіки. Їхнє вирішення потребує модернізації податкового законодавства, імплементації міжнародних стандартів і створення сприятливих умов для розвитку електронної комерції в Україні.

Продовжуючи розгляд проблем оподаткування електронного бізнесу, варто детальніше зупинитися на питаннях, які стосуються особливостей оподаткування доходів електронної комерції та транзакцій, що здійснюються через цифрові платформи. Окрім подвійного оподаткування, проблемою є визначення видів діяльності, які підпадають під оподаткування, та врахування інноваційних підходів до ведення бізнесу, таких як криптовалютні операції, хмарні сервіси, інтелектуальні цифрові активи тощо.

Як зазначалося раніше, однією з найскладніших проблем для електронного бізнесу є нарахування ПДВ на цифрові послуги, зокрема для іноземних компаній, які надають такі послуги українським споживачам. Прикладом можуть бути міжнародні сервіси на зразок Netflix, Spotify, Google Cloud, які надають цифрові послуги резидентам України, але часто уникають нарахування ПДВ через нерегульованість цього питання на законодавчому рівні. У Європейському Союзі для вирішення цієї проблеми було впроваджено спеціальну систему Mini One Stop Shop (MOSS), яка дозволяє іноземним компаніям зареєструватися як платники ПДВ у будь-якій з країн ЄС і сплачувати податок у країнах, де вони надають свої послуги, за допомогою одного вікна.

Українські науковці звертають увагу на необхідність впровадження подібної системи в Україні. Вони підкреслюють, що це дозволило б Україні отримувати податкові надходження від іноземних компаній, які зараз фактично працюють на українському ринку, але не сплачують податки до державного бюджету. За їхніми оцінками, потенційний обсяг ПДВ, який може бути отриманий з іноземних цифрових послуг, що надаються українським споживачам, є значним і може стати вагомим джерелом поповнення бюджету.

Одним із ключових аспектів оподаткування цифрових послуг є необхідність чіткого визначення поняття "місце надання послуг". Якщо для фізичних товарів це місце легко визначити на основі логістичних операцій, то для цифрових послуг виникає проблема, оскільки такі послуги можуть бути надані через інтернет і спожиті будь-де. Наприклад, програмне забезпечення, яке розробляється в Україні, може бути продане та завантажено клієнтом з будь-якої країни. У таких випадках важливо визначити, де саме відбувається оподаткування — за місцем знаходження сервера, місцем реєстрації компанії чи місцем проживання клієнта. У багатьох країнах ЄС застосовується принцип оподаткування за місцем споживання, що дозволяє нараховувати податки на підставі місцезнаходження клієнта. В Україні ж це питання все ще не до кінця врегульоване, що створює додаткові ризики для податкових спорів і втрат доходів бюджету.

Окремою темою, яка набирає актуальності у світі електронного бізнесу, є оподаткування криптовалют та інших цифрових активів. Криптовалюти поступово стають все більш популярним засобом розрахунків у електронній комерції, особливо для міжнародних транзакцій, однак їхній правовий та податковий статус в Україні залишається невизначеним. На момент написання, в Україні криптовалюти не мають офіційного статусу платіжного засобу, а отже, їх облік і оподаткування стають проблемними для підприємців.

В багатьох країнах світу вже розроблено нормативно-правові акти, які регулюють облік криптовалют для цілей оподаткування. Наприклад, у США криптовалюти класифікуються як майно, що підлягає оподаткуванню. При цьому операції з купівлі-продажу криптовалют розглядаються як операції з цінними паперами або інвестиційними активами, що дозволяє нараховувати податок на приріст капіталу. В Україні ж на даний момент відсутні чіткі норми для обліку криптовалют, що призводить до правової невизначеності для підприємств, які використовують криптовалюти в розрахунках.

Дослідники також звертають увагу на потенціал використання криптовалют для податкової оптимізації або навіть уникнення оподаткування, оскільки транзакції з криптовалютами можуть бути анонімними і важко відстежуваними для податкових органів. Наприклад, підприємства можуть використовувати криптовалюти для проведення операцій через міжнародні платформи, що дозволяє їм уникати сплати податків у країні резидентства. Це створює додаткові ризики для державних бюджетів і вимагає розробки ефективних механізмів контролю за операціями з цифровими активами.

Для вирішення цієї проблеми науковці рекомендують впровадження спеціального режиму оподаткування для операцій з криптовалютами, який дозволив би підприємствам легально використовувати криптовалюти у своїй діяльності, при цьому забезпечуючи їхній облік і оподаткування відповідно до міжнародних стандартів. Наприклад, у деяких країнах, таких як Німеччина та Японія, вже існують податкові правила, що передбачають оподаткування операцій з криптовалютами, а також їхній облік як інвестиційних активів.

Україна може скористатися досвідом цих країн для створення власної нормативно-правової бази для оподаткування криптовалют.

Електронний бізнес також стикається з проблемами оподаткування, коли йдеться про інтелектуальну власність та цифрові активи, такі як програмне забезпечення, музика, фільми, книги, ліцензії на використання авторських прав тощо. Зазвичай такі цифрові активи продаються через інтернет, і компанії отримують доходи у вигляді роялті або ліцензійних платежів.

Проблема полягає в тому, що оподаткування таких платежів є складним завданням через трансграничний характер операцій. Наприклад, якщо українська компанія продає ліцензії на використання свого програмного забезпечення клієнтам у США або ЄС, виникає питання: де повинні сплачуватися податки на ці доходи — в Україні, де розроблено програмне забезпечення, чи в країні, де знаходиться кінцевий користувач?

Науковці зазначають, що для вирішення цієї проблеми необхідно укласти міжнародні угоди про уникнення подвійного оподаткування у сфері роялті та ліцензійних платежів. Вони також наголошують на необхідності створення єдиних стандартів оподаткування інтелектуальної власності, які б дозволили країнам справедливо розподіляти податкові надходження від цифрових активів.

Окрім проблем оподаткування, важливою темою є вплив цифрових технологій на податкове адміністрування електронного бізнесу. Сучасні цифрові платформи дозволяють підприємствам здійснювати тисячі транзакцій щодня, і для податкових органів це створює значні виклики з точки зору моніторингу та адміністрування податків. Автоматизовані системи розрахунків і великий обсяг транзакцій ускладнюють перевірку їхньої прозорості та відповідності податковому законодавству.

Наприклад, електронний бізнес, що працює через платформи типу AliExpress або Amazon, може здійснювати міжнародні операції з десятками тисяч клієнтів, що робить адміністрування податків на такі операції дуже складним завданням. Податкові органи стикаються з необхідністю автоматизації своїх

процесів для контролю за такими підприємствами, а також інтеграції з цифровими платформами для збору даних про транзакції.

В Україні ця проблема поки що не отримала належної уваги. Науковці пропонують впровадити систему електронного адміністрування податків, яка б дозволила автоматизувати збір даних про транзакції з електронних платформ і забезпечити їхню прозорість для податкових органів. Це дозволило б зменшити обсяг адміністративних перевірок і спростити процеси нарахування та сплати податків для електронних підприємств.

Таким чином, проблеми оподаткування електронного бізнесу є комплексними і потребують всебічного аналізу та вдосконалення на законодавчому рівні. Електронний бізнес стикається з низкою викликів, таких як складність визначення об'єкту оподаткування, подвійне оподаткування міжнародних доходів, оподаткування цифрових послуг, операцій з криптовалютами та інтелектуальними активами. Вирішення цих проблем вимагає створення чітких правил оподаткування, що відповідали б міжнародним стандартам, а також укладання угод про уникнення подвійного оподаткування.

Науковці погоджуються, що для ефективного функціонування електронного бізнесу важливо гармонізувати податкове законодавство України з міжнародними практиками, впровадити спеціальні режими оподаткування для цифрових активів та автоматизувати податкове адміністрування. Лише так можна створити сприятливе середовище для розвитку електронної комерції, що забезпечить стабільні податкові надходження до бюджету і сприятиме інтеграції України у глобальну цифрову економіку.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було проведено глибокий аналіз основних проблем бухгалтерського обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні. Дослідження показало, що швидкий розвиток цифрової економіки створює нові виклики для облікових систем, які традиційно орієнтувалися на класичні форми підприємництва.

Основні проблеми бухгалтерського обліку в електронному бізнесі стосуються обліку нематеріальних активів, криптовалют, а також обліку розрахунків через цифрові платформи. Ці аспекти потребують нових підходів і стандартів, які б відповідали сучасним вимогам цифрової економіки. Зокрема, наявні стандарти не враховують складності оцінки нематеріальних активів, таких як програмне забезпечення, бази даних або алгоритми штучного інтелекту, що є основою функціонування багатьох електронних компаній.

Криптовалюти, які дедалі частіше використовуються як засіб розрахунку, також створюють правову невизначеність через відсутність чітких норм щодо їх обліку та оподаткування. Розвиток облікових і податкових систем у цьому напрямку є необхідним для забезпечення прозорості операцій і залучення інвестицій у цей сектор.

Що стосується проблем оподаткування, електронний бізнес стикається з труднощами визначення місця надання послуг, оподаткування доходів, отриманих через міжнародні платформи, та адміністрування податків у різних юрисдикціях. Відсутність єдиних правил щодо нарахування ПДВ для електронних послуг, зокрема у випадку міжнародних транзакцій, призводить до ризиків подвійного оподаткування та втрат бюджетних надходжень.

Для подолання зазначених проблем пропонується гармонізувати українське податкове законодавство з міжнародними стандартами, розробити спеціальні режими оподаткування для цифрових послуг, криптовалют і нематеріальних активів, а також впровадити автоматизовані системи обліку й адміністрування податків. Лише системний підхід до вирішення цих питань дозволить забезпечити стабільний розвиток електронного бізнесу в Україні та підвищити його конкурентоспроможність на глобальному ринку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

3.1. Міжнародний досвід регулювання обліку та оподаткування електронного бізнесу

Світовий досвід у сфері регулювання обліку та оподаткування електронного бізнесу має значні відмінності між різними країнами. Однак низка держав уже успішно впровадила нормативно-правові механізми для регулювання цього сегменту, які можуть слугувати прикладом для адаптації в Україні. Розвинені країни, такі як Європейський Союз (ЄС), США, Велика Британія, а також країни Азійсько-Тихоокеанського регіону, впровадили інноваційні рішення в сфері обліку та оподаткування електронної комерції, які базуються на міжнародних стандартах і враховують специфіку цифрової економіки.

Європейський Союз є одним із лідерів у питаннях регулювання електронного бізнесу та оподаткування цифрових послуг. Директива ЄС про ПДВ на цифрові послуги (2015 р.) запровадила механізм, за яким послуги, що надаються через інтернет (продаж програмного забезпечення, онлайн-консультації, цифровий контент), підлягають оподаткуванню за місцем споживання послуг, а не за місцем реєстрації підприємства. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли компанії реєструються в країнах з низькими податковими ставками, щоб мінімізувати податки.

Одним із ключових аспектів регулювання електронного бізнесу в ЄС є впровадження системи MOSS (Mini One Stop Shop) для спрощення збору ПДВ на цифрові послуги, які надаються в різних країнах ЄС. Система MOSS дозволяє підприємствам, що надають цифрові послуги клієнтам в інших державах ЄС, подавати звітність і сплачувати ПДВ через єдину точку в країні своєї реєстрації. Це значно спрощує процес адміністрування податків і зменшує навантаження на компанії, які здійснюють транскордонну діяльність.

Система MOSS є прикладом ефективної інтеграції податкового законодавства для цифрового бізнесу, яка дозволяє забезпечити справедливе оподаткування і водночас уникнути складної бюрократії. Дослідники вважають, що ця модель могла б бути використана в інших юрисдикціях для спрощення міжнародної електронної комерції та забезпечення прозорості в оподаткуванні.

Сполучені Штати Америки мають власну систему оподаткування електронної комерції, яка є більш децентралізованою порівняно з ЄС. У США відсутній єдиний національний податок на додану вартість, і замість цього кожен штат встановлює свої правила щодо оподаткування продажів. У 2018 році рішення Верховного суду США у справі *South Dakota v. Wayfair* стало важливим кроком для регулювання оподаткування електронної комерції. Це рішення дозволило штатам стягувати податки з підприємств, які здійснюють онлайн-продажі мешканцям їхніх штатів, навіть якщо ці підприємства не мають фізичної присутності в цьому штаті.

Рішення у справі *Wayfair* змінило підхід до обліку електронної комерції в США, оскільки воно дало можливість кожному штату визначати власні правила щодо податку з продажів. Наприклад, штат Каліфорнія запровадив вимоги до підприємств щодо зберігання та подання детальної звітності по транзакціях із клієнтами в штаті. Це створює додаткове навантаження на підприємства, які змушені враховувати податкові вимоги кожного штату окремо.

Американські дослідники, такі як Р. Брукс та Т. Міллер, вважають, що децентралізована система оподаткування електронного бізнесу в США ускладнює ведення бізнесу для підприємств, які здійснюють діяльність у різних штатах. Водночас вони зазначають, що така система дозволяє краще враховувати інтереси місцевих громад і забезпечує більшу гнучкість у питаннях оподаткування електронної комерції.

Велика Британія після виходу з ЄС зберегла низку положень, що стосуються регулювання електронного бізнесу та оподаткування цифрових послуг, однак водночас адаптувала їх до власної правової системи. *Digital Services Tax (DST)*, який був запроваджений у Великій Британії у 2020 році,

зобов'язує великі цифрові компанії, такі як Google, Facebook та Amazon, сплачувати 2% податку на доходи від надання цифрових послуг на території країни. Цей податок застосовується до компаній, чий річний глобальний дохід перевищує £500 млн, що дозволяє оподатковувати цифрові гіганти, які здійснюють діяльність у Великій Британії, але часто ухиляються від сплати податків через реєстрацію в офшорних юрисдикціях.

DST став відповіддю на складнощі, пов'язані з оподаткуванням міжнародних цифрових компаній, які не мають фізичної присутності в країні, але отримують значні доходи від своїх користувачів. За оцінками уряду Великої Британії, цей податок дозволяє збільшити доходи бюджету і забезпечує справедливе оподаткування для компаній, які користуються ресурсами країни.

На думку британських економістів, таких як Л. Джонсон і Р. Оуенс, запровадження DST стало важливим кроком у напрямку справедливого оподаткування глобальних цифрових гігантів. Вони вважають, що інші країни також можуть використовувати цей досвід для боротьби з ухиляннями від податків великих міжнародних компаній, які працюють в цифровому середовищі.

Країни Азійсько-Тихоокеанського регіону, зокрема Японія, Південна Корея та Сінгапур, також зробили значні кроки в напрямку регулювання електронної комерції. У Японії, наприклад, діє спеціальне законодавство, яке регулює оподаткування електронних послуг, включаючи вимоги щодо сплати ПДВ для міжнародних компаній, які надають цифрові послуги японським клієнтам. Подібна практика існує і в Південній Кореї, де цифрові послуги, що надаються іноземними компаніями, також підлягають оподаткуванню.

У Сінгапурі уряд запровадив спеціальні стимули для розвитку електронної комерції, включаючи податкові пільги для стартапів, що працюють у сфері цифрових технологій. Це допомогло Сінгапуру стати одним із центрів інноваційної електронної комерції в регіоні, водночас забезпечуючи прозоре оподаткування для іноземних компаній, що працюють на місцевому ринку.

Україна, прагнучи розвивати власний ринок електронної комерції, може використовувати найкращі міжнародні практики для вдосконалення системи обліку та оподаткування електронного бізнесу. Одним із ключових напрямів для адаптації є створення спрощеної системи оподаткування для цифрових послуг, подібної до MOSS, яка б дозволяла українським підприємствам подавати звітність і сплачувати податки за єдиним механізмом для всіх міжнародних транзакцій.

Також доцільно розглянути впровадження спеціальних податків для великих міжнародних цифрових компаній, подібних до Digital Services Tax (DST), як у Великій Британії. Такий податок може бути застосований до великих міжнародних корпорацій, які надають цифрові послуги українським споживачам (наприклад, Google, Facebook або Amazon) і отримують значні доходи на території України, не маючи при цьому фізичної присутності. Це дозволить забезпечити справедливі умови оподаткування, запобігти ухиленню від податків і збільшити надходження до державного бюджету.

Ще одним напрямком, який може бути корисним для України, є регулювання криптовалют та інших цифрових активів. Досвід країн, таких як Японія та Південна Корея, показує, що чітке законодавче врегулювання операцій з криптовалютами, включаючи їхнє оподаткування та бухгалтерський облік, дозволяє створити прозорі та зрозумілі правила гри для бізнесу. В Україні наразі спостерігається певна невизначеність у цьому питанні, що стримує розвиток цього сектору. Впровадження законодавства, яке чітко регламентує операції з криптовалютами, сприятиме залученню інвестицій і розвитку інноваційних бізнесів.

Також Україна може скористатися досвідом країн ЄС та США щодо впровадження автоматизованих систем обліку та податкової звітності для електронних підприємств. Використання таких систем значно спрощує процеси звітності, мінімізує можливості для ухиляння від сплати податків і покращує адміністрування податків. Наприклад, система MOSS в ЄС може слугувати прототипом для української моделі, яка дозволить спростити оподаткування

цифрових послуг, що надаються іноземними компаніями українським споживачам.

Крім того, Україна може розглянути можливість впровадження податкових стимулів для розвитку місцевого електронного бізнесу, зокрема податкових пільг для стартапів, які працюють у сфері інноваційних технологій і цифрових послуг. Такі стимули успішно застосовуються в Сінгапурі та інших країнах, що сприяє розвитку малого та середнього бізнесу в сфері електронної комерції. Український уряд може розробити спеціальні програми підтримки для нових компаній, які розвивають цифрові платформи, програмне забезпечення та інші технологічні інновації.

Загалом, адаптація міжнародного досвіду для України може значно покращити регулювання електронного бізнесу та його оподаткування. Це дозволить не лише підвищити прозорість фінансових потоків, але й залучити більше інвестицій у цифровий сектор, забезпечити справедливі умови конкуренції та сприяти інноваційному розвитку країни.

3.2. Пропозиції щодо вдосконалення обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні

Електронний бізнес у сучасних умовах стає одним із ключових драйверів розвитку економіки, проте в Україні регулювання цієї сфери залишається на етапі становлення. Це призводить до низки проблем, пов'язаних із обліком та оподаткуванням електронних послуг, що, у свою чергу, стримує розвиток цього сегменту. Для створення більш сприятливих умов необхідно впровадити низку змін у законодавстві, що регулює оподаткування електронних послуг, а також розглянути можливість впровадження цифрових рішень для оптимізації бухгалтерського обліку та автоматизації бізнес-процесів.

Рекомендації щодо зміни законодавства, що регулює оподаткування електронних послуг та бізнесу:

1. Запровадження чітких правил оподаткування цифрових послуг.

Сучасна система оподаткування електронного бізнесу в Україні не враховує усіх викликів, які постають перед підприємцями в сфері цифрових послуг, зокрема через недосконалість норм щодо податку на додану вартість (ПДВ). З огляду на міжнародний досвід, особливо країн Європейського Союзу, доцільно запровадити більш чіткі правила, які визначали б порядок оподаткування електронних послуг відповідно до місця надання послуг. Зокрема, варто застосувати підхід, який базується на принципі оподаткування в країні споживання послуг. Це означає, що послуги, які надаються українськими компаніями споживачам з інших країн, мають оподатковуватися відповідно до правил країни клієнта.

Для полегшення адміністрування таких податків варто запровадити аналог європейської системи Mini One Stop Shop (MOSS). Ця система дозволяє підприємствам, які надають електронні послуги в кількох країнах, подавати звітність та сплачувати ПДВ через єдиний пункт, не створюючи адміністративного навантаження у кожній країні, де здійснюється діяльність. Така модель може значно спростити податкову звітність для компаній, що здійснюють міжнародні операції, і сприяти прозорості в оподаткуванні.

2. Запровадження податку на цифрові послуги (DST).

У світлі глобальних тенденцій варто також розглянути можливість впровадження податку на цифрові послуги (Digital Services Tax, DST), який стосувався б великих міжнародних компаній, таких як Google, Facebook, Amazon, що надають послуги українським споживачам, але не мають фізичної присутності в країні. Цей податок може бути адаптований на основі досвіду Великої Британії та Франції, де такі заходи сприяли справедливому розподілу податкового навантаження на міжнародні цифрові корпорації.

Наприклад, у Великій Британії DST передбачає 2% податку на доходи компаній, що надають цифрові послуги на території країни, і генерують значні прибутки. У випадку України цей податок міг би забезпечити значні додаткові надходження до бюджету, адже великий обсяг споживчих послуг здійснюється

через міжнародні платформи, які фактично не сплачують податки на території України.

3. Врегулювання оподаткування операцій з криптовалютами та цифровими активами.

Окрему увагу слід приділити питанням регулювання криптовалют, які в сучасному світі стають усе більш важливими для електронного бізнесу. В Україні досі відсутнє чітке законодавче регулювання у цій сфері, що створює ризики для бізнесу та інвесторів. Необхідно розробити правові норми, які визначали б порядок обліку, оподаткування та обігу криптовалют.

Наприклад, законодавчі акти, що впроваджені в Японії та Південній Кореї, можуть слугувати прикладом для створення української правової бази. У цих країнах криптовалюти визнаються як фінансові активи, а доходи від їх обігу підлягають оподаткуванню. Крім того, важливо створити прозорі правила обігу криптовалют для забезпечення захисту прав інвесторів, а також запровадити пільгові умови оподаткування для стартапів, що працюють у сфері блокчейн-технологій.

4. Гармонізація податкового законодавства з міжнародними стандартами.

Важливим кроком є адаптація українських податкових стандартів до міжнародних правил та норм, зокрема Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS). Україна має гармонізувати своє законодавство з міжнародними стандартами обліку, щоб забезпечити точний та прозорий облік трансграничних операцій, цифрових активів і нематеріальних активів. Це дозволить українським компаніям, що здійснюють діяльність на міжнародному ринку, ефективніше вести звітність, уникати подвійного оподаткування і знизити ризики неправильного трактування фінансових операцій.

Пропозиції щодо впровадження цифрових рішень для поліпшення бухгалтерського обліку та автоматизації процесів:

1. Автоматизація бухгалтерського обліку за допомогою ERP-систем.

Для підвищення ефективності обліку в електронному бізнесі необхідно впроваджувати системи управління ресурсами підприємства (ERP-системи), які автоматизують облік фінансових операцій, управління запасами, транзакції через платіжні системи і підготовку фінансової звітності. ERP-системи, такі як SAP, Oracle NetSuite або 1С:Підприємство, дозволяють інтегрувати всі ключові бізнес-процеси і мінімізувати людський фактор.

Автоматизація обліку забезпечить не лише оперативність у веденні фінансових операцій, але й дозволить компаніям краще контролювати свої витрати і доходи, уникати помилок, пов'язаних із ручним введенням даних, та підвищити загальну продуктивність. Наприклад, компанії, які працюють з великими обсягами транзакцій через цифрові платформи, можуть значно виграти від автоматизації процесів, оскільки це дозволить їм швидше і точніше відображати всі операції у бухгалтерських системах.

2. Впровадження блокчейн-технологій для забезпечення прозорості обліку.

Інноваційною пропозицією для покращення бухгалтерського обліку в електронному бізнесі є використання блокчейн-технологій. Блокчейн забезпечує незмінність і захищеність даних, що робить його ідеальним інструментом для ведення обліку транзакцій. Використання цієї технології в облікових системах дозволить створити надійні механізми для ведення бухгалтерського обліку, де кожна транзакція автоматично записується і захищається від змін.

Компанії, які здійснюють транзакції з криптовалютами або працюють із великими базами даних, можуть використовувати блокчейн для поліпшення прозорості облікових операцій і запобігання шахрайству або помилкам. Наприклад, блокчейн може бути корисним у випадках, коли підприємства ведуть міжнародні операції через кілька платіжних платформ, забезпечуючи одночасне оновлення даних в обліковій системі.

3. Використання штучного інтелекту для оптимізації облікових процесів.

Сучасні технології штучного інтелекту (AI) можуть суттєво покращити управління обліковими процесами, автоматично аналізуючи фінансові дані, прогножуючи витрати і доходи, виявляючи можливі ризики або помилки. AI може бути використаний для автоматичного аудиту фінансових операцій, що дозволить виявляти аномальні транзакції або невідповідності у даних.

Також технології штучного інтелекту можуть використовуватися для аналізу поведінки клієнтів і оптимізації фінансових стратегій компанії. Наприклад, AI може допомогти прогнозувати зміни в ринкових умовах або відстежувати тенденції у фінансових операціях, що дозволить підприємствам краще планувати свою діяльність і реагувати на зміни.

4. Запровадження системи електронної звітності до податкових органів.

Запровадження електронної системи податкової звітності дозволить спростити взаємодію підприємств із державними органами, забезпечуючи автоматичне подання податкової звітності в електронному вигляді. Це дозволить підприємствам зменшити адміністративні витрати, пов'язані з поданням звітності, і забезпечить точність у розрахунках податків. Така система також сприятиме покращенню прозорості фінансових операцій і зменшенню можливостей для ухилення від сплати податків.

Для успішного розвитку електронного бізнесу в Україні необхідно здійснити комплексні зміни у системі обліку та оподаткування, зокрема шляхом впровадження чітких правил оподаткування цифрових послуг, врегулювання криптовалютних операцій і автоматизації бухгалтерського обліку. Впровадження цифрових рішень, таких як ERP-системи, блокчейн і штучний інтелект, дозволить підвищити прозорість, точність і ефективність облікових процесів, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності українського бізнесу на глобальному ринку.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було проаналізовано міжнародний досвід регулювання обліку та оподаткування електронного бізнесу, а також розглянуто можливі шляхи вдосконалення цих процесів в Україні. Міжнародні практики показують, що країни Європейського Союзу, США, Велика Британія та країни Азійсько-Тихоокеанського регіону вже запровадили низку нормативно-правових механізмів, які дозволяють ефективно регулювати електронну комерцію та оподатковувати цифрові послуги.

Україна може використовувати досвід ЄС, зокрема систему Mini One Stop Shop (MOSS), яка спрощує адміністрування податку на додану вартість (ПДВ) для цифрових послуг, що надаються в кількох країнах. Аналогічні механізми можуть бути впроваджені для полегшення звітності та зменшення податкового навантаження на українські підприємства, які здійснюють міжнародні транзакції.

Також варто звернути увагу на досвід Великої Британії та Франції щодо впровадження Digital Services Tax (DST) для оподаткування міжнародних цифрових гігантів, таких як Google, Facebook та Amazon. Впровадження такого податку в Україні дозволить забезпечити справедливе оподаткування доходів, отриманих на території країни, навіть без фізичної присутності цих компаній.

Щодо криптовалют, важливо адаптувати правове поле до світових тенденцій, регулюючи обіг і оподаткування цифрових активів. Досвід Японії та Південної Кореї демонструє, що чітке законодавче регулювання дозволяє забезпечити прозорість операцій і захист інвесторів, що є актуальним і для України.

Крім змін у законодавстві, для підвищення ефективності облікових процесів в електронному бізнесі необхідно впроваджувати сучасні цифрові рішення. Використання ERP-систем, блокчейн-технологій, штучного інтелекту та електронної звітності дозволить автоматизувати облік фінансових операцій, підвищити прозорість та зменшити ризики помилок або шахрайства.

Отже, адаптація міжнародного досвіду та впровадження цифрових технологій сприятимуть підвищенню ефективності обліку та оподаткування електронного бізнесу в Україні, що, у свою чергу, створить умови для розвитку цифрової економіки та залучення інвестицій у цей сектор.

ВИСНОВКИ

1. Електронний бізнес став невід'ємною частиною сучасної економіки, дозволяючи підприємствам швидко адаптуватися до ринкових умов, виходити на глобальні ринки і значно знижувати операційні витрати. Водночас електронний бізнес має специфічні особливості, які вимагають адаптації традиційних підходів до бухгалтерського обліку та оподаткування. Цифрова природа цього бізнесу вимагає нових механізмів регулювання для забезпечення правової визначеності та підтримки конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародному рівні.
2. Недосконалість чинного законодавства в Україні щодо обліку і оподаткування електронного бізнесу є значною перешкодою для його розвитку. Сучасна нормативно-правова база не враховує повною мірою специфіку електронної комерції, що призводить до правової невизначеності для підприємств і зростання фінансових ризиків. Законодавчі акти, зокрема Податковий кодекс України, потребують оновлення, щоб адекватно регулювати цифрові транзакції, криптовалюту і міжнародні операції, що відбуваються через інтернет.
3. Проблеми обліку нематеріальних активів, таких як програмне забезпечення, доменні імена, бази даних, авторські права, є одними з найбільш актуальних для електронного бізнесу. У сучасних умовах нематеріальні активи часто є найціннішою частиною капіталу підприємств, однак їхня оцінка та облік залишаються складними. Існуючі міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку не надають чітких вказівок щодо обліку нематеріальних активів, що створює значні виклики для підприємств у цій сфері.
4. Криптовалюти набувають все більшого значення як інструмент для розрахунків та інвестицій у сфері електронного бізнесу, проте їхній правовий статус в Україні залишається невизначеним. Відсутність чіткого законодавчого регулювання щодо криптовалют створює значні правові ризики для підприємств, які використовують криптовалюти у своїй

діяльності. Для забезпечення прозорості фінансових операцій та захисту інвесторів необхідно розробити законодавство, яке регламентуватиме облік криптовалют та визначатиме порядок їхнього оподаткування.

5. Міжнародні транзакції через цифрові платформи, такі як Amazon, Upwork, Etsy, створюють особливі виклики для оподаткування. Основною проблемою є визначення місця надання послуг і сплати податків у випадках, коли компанія не має фізичної присутності в країні замовника. Це може призводити до ситуацій подвійного оподаткування або ухиляння від сплати податків, що потребує впровадження чітких правил адміністрування таких операцій і гармонізації податкових норм між країнами.
6. Європейський Союз, США, Велика Британія, Японія та інші розвинені країни впровадили ефективні механізми регулювання та оподаткування електронного бізнесу. Одним із ключових інструментів у ЄС є система Mini One Stop Shop (MOSS), яка спрощує адміністрування податку на додану вартість для цифрових послуг, що надаються підприємствами у кількох країнах. Впровадження аналогічних механізмів в Україні сприятиме зниженню податкового навантаження для підприємств та підвищенню ефективності адміністрування податків.
7. Запровадження податку на цифрові послуги (DST), аналогічного тому, який використовується у Великій Британії та Франції, дозволить забезпечити справедливе оподаткування великих міжнародних компаній, що надають послуги українським споживачам, але не мають фізичної присутності в країні. Це допоможе забезпечити рівні умови для українських підприємств і збільшить надходження до державного бюджету за рахунок оподаткування доходів міжнародних цифрових гігантів.
8. Автоматизація облікових процесів є важливою передумовою для ефективного ведення електронного бізнесу. Використання ERP-систем дозволить підприємствам автоматизувати облік доходів, витрат, управління запасами та підготовку фінансової звітності. Сучасні ERP-системи, такі як SAP, Oracle NetSuite, забезпечують повну інтеграцію бізнес-процесів, мінімізуючи ризики

помилки і підвищуючи прозорість фінансових операцій. Це особливо важливо для електронних підприємств, які працюють з великими обсягами транзакцій і міжнародними платформами.

9. Блокчейн-технології мають потенціал значно покращити процеси бухгалтерського обліку в електронному бізнесі, забезпечуючи прозорість і безпеку транзакцій. Завдяки незмінності даних і можливості автоматично відстежувати фінансові операції, блокчейн може стати інноваційним рішенням для обліку цифрових активів і міжнародних транзакцій. Використання цієї технології сприятиме зниженню ризиків шахрайства і помилок у бухгалтерському обліку.
10. Штучний інтелект (AI) та аналітичні інструменти, засновані на великих даних, можуть значно підвищити ефективність облікових процесів у електронному бізнесі. Використання AI дозволить автоматично аналізувати фінансові операції, виявляти можливі помилки, прогнозувати фінансові результати і оптимізувати витрати. Це допоможе підприємствам ефективніше управляти своїми ресурсами, підвищити точність фінансових звітів і зменшити ризики помилок в управлінні фінансами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Подра О., Рогожинська А. Особливості розвитку електронного бізнесу в умовах становлення цифрової економіки. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2023. Випуск 5, Номер 1. С. 224-235. <https://doi.org/10.23939/smeu2023.01.224>.
2. Сагер Л. Ю., Лазоренко В. Є., Шевченко К. В. Розвиток онлайн-торгівлі в умовах пандемічної кризи Covid-19. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». № 4. 2020. С. 29-36. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.4-5.
3. Рагулич, О., Зайцев, О. Економіка спільного споживання: Сутність і тенденції розвитку. Молодий вчений, № 11 (75). 2019. С. 603-608. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-128>.
4. Діксіт Рітика. Вичерпний посібник із бухгалтерського обліку фрілансера. 2024. <https://www.doola.com/uk/blog/a-comprehensive-guide-to-freelancer-bookkeeping>.
5. Вербівська Л. В. Теоретичні засади розвитку електронного бізнесу. БізнесІнформ. № 11. 2021. С. 179-183.
6. Майборода Ю. В., Костенко З. С. Гармонізація бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції. <https://core.ac.uk/download/pdf/286032773.pdf>.
7. Загальний регламент про захист даних (GDPR). Джерело: kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/es-2016679.pdf.
8. ESET. ТОП-10 викликів, які стоять перед кібербезпекою у світі. 2024. Доступно: www.eset.com.
9. Wezom. Безпека інтернет-магазину: забезпечення кібербезпеки в eCommerce. 2023. Доступно: www.wezom.com.ua.
10. Google Україна. Основи кібербезпеки для підприємців. 2024. Доступно: ukraine.googleblog.com.
11. Податковий кодекс України. Закон України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року. Чинний зі змінами станом на 1 січня 2024 року. Київ: Верховна Рада України, 2010. Доступно: <https://tax.gov.ua>.
12. Закон України «Про електронну комерцію». Закон України № 675-VIII від 3 вересня 2015 року. Чинний зі змінами станом на 2024 рік. Київ: Верховна Рада України, 2015. Доступно: <https://rada.gov.ua>.

13. Закон України «Про захист прав споживачів». Закон України № 3153-IX від 10 червня 2023 року. Чинний зі змінами станом на 2024 рік. Київ: Верховна Рада України, 2023. Доступно: <https://rada.gov.ua>.
14. Закон України «Про захист персональних даних». Закон України № 2297-VI від 1 червня 2010 року. Чинний зі змінами станом на 2024 рік. Київ: Верховна Рада України, 2010. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua>.
15. Демко І. І., Марущак В. В. Порівняння національних та міжнародних стандартів (положень) бухгалтерського обліку щодо оформлення фінансової звітності підприємств. 2022. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39916/2/RSESGP_2022_Demko_I_I-Comparpson_of_national_and_87-88.pdf.
16. Спільник П., Забігайло В., Забігайло О. Цифрова трансформація в бухгалтерському обліку: тренди та перспективи. Економічний аналіз. 2024. Том 34. № 2. С. 372-384. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.02.372>.
17. Терещенко Г. Ю., Кириченко І. В. Аналіз і обґрунтування використання наявних блокчейн-рішень для захисту цифрових активів. Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості. 2024. № 1 (27). С. 164–178. DOI: <https://doi.org/10.30837/ITSSI.2024.27.164>.
18. Пілевич Д. Трансформація системи бухгалтерського обліку в умовах розвитку цифрових технологій. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2020. № 3(23). С. 149-157.
19. Швиденко А. Оподаткування е послуг: огляд світової практики. Юридична Газета. №19 (725). 2020. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshе/opodatkuвання-е-послуг-огляд-світової-практики.html>.
20. VAT on digital services (MOSS scheme). https://europa.eu/youreurope/business/taxation/vat/vat-digital-services-moss-scheme/index_en.htm.
21. Європейська Комісія. VAT in the Digital Age (ViDA). Директива ЄС щодо реформування ПДВ у цифрову епоху, запропонована 8 грудня 2022 року. Брюссель: Європейська Комісія, 2022. Доступно: <https://taxation-customs.ec.europa.eu>.

22. Ярошук, О., Белова, І. Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку та аудиті. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. № 1(3-4). 2021. С. 28-44.
23. Бруханський, Р. Ф., Пуцентейло, П. Р., Белова, І. М., Бінчаровська, Т. А., Бутов, А. М., Гуменюк, О. О., ... Ярошук, О. В. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій. 2017.
24. Пуцентейло, П., Гуменюк, О., Белова, І., Ярошук, О., Завитій, О., Спільник, І., ... Карпенко, В. Розвиток цифровізації обліку, оподаткування, аналізу і контролю в управлінні підприємствами. 2021.
25. Belova, I., Homotiuk, A., Yaroshchuk, O. Digital transformation of territorial communities of Ukraine: challenges and prospects in the conditions of martial law. *Ekonomichnyy analiz*, 33(4), 2023, 182-191.
26. Гопанчук Н. В., Ярошук О. В. Модернізація системи бухгалтерського обліку й оподаткування електронного бізнесу. VIII Міжнародна науково-практична конференція, 22 березня 2024 р., С. 108-110.
27. Belova, I., Yaroshchuk, O., Homotiuk, A. Development of digitalization processes in the European Union: prospective experience for Ukraine. *Ekonomichnyy analiz*, 33(1), 2023, 180-191.
28. Лазебник, Л. Л. Діджиталізація економічних відносин як фактор удосконалення бізнес-процесів підприємства. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. № (2). 2018. С. 69-74.
29. Драчук, М. В. Оподаткування електронного бізнесу в Україні: сучасні реалії та перспективи. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*, 262.
30. Малініна, Н. М. Оподаткування електронного бізнесу в Україні: сучасні реалії та перспективи. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. № 21, Вип. 7 (1). 2016. С. 152-155.
31. Кулик, В. А. Оподаткування підприємств електронного бізнесу: національний та міжнародний аспекти. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін*. 2020, С. 314-318.

32. Лега, О. В. Інтернет-торгівля: облік та оподаткування. Причорноморські економічні студії. №(43). 2019. С. 161-166.
33. Кулинич, М. Б., Матвійчук, І. О., Сафарова, А. Т., & Герасименко, Т. О. Діджиталізація обліку, аналізу та оподаткування в системі управління підприємством. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. № (64). 2021. С. 57-63.
34. Правдюк, М. Вплив процесу діджиталізації на організацію обліку та оподаткування. Актуальні питання у сучасній науці, (2 (8)), 2023.
35. Бруханський Руслан, Спільник Ірина. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. С. 7-20.
36. Проскуріна Н., Конєва А. Електронна комерція: особливості системи бухгалтерського обліку. Економіка та суспільство. № (34). 2021.
37. Гопанчук Н. В., Ярощук О. В. Модернізація системи бухгалтерського обліку й оподаткування електронного бізнесу. Цифрова трансформація економіки України: Industry 4.0, інноваційне підприємництво, національна безпека. Фінансове регулювання зрушень у економіці України: збірник тез доповідей учасників VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Мукачево, 22 березня 2024 р.). Мукачево: Вид-во МДУ, 2024. С. 108–110.
38. Гопанчук Н. В., Ярощук О. В. Інтеграція сучасних аналітичних технологій у формуванні дивідендної політики. Інженерні інновації та розбудова національної економіки : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні (09–10 травня 2024 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 317-319.